

Opgave 2 Politieke vernieuwing

tekst 3

Drievoudige vernieuwing moet vertrouwen in politiek herstellen

De discussie over de politieke vernieuwing moet weer worden vlotgetrokken. Alleen ingrijpende maatregelen kunnen het vertrouwen van de burger in de politiek herstellen, meent F. Rutten. Hij pleit voor een referendum, minder partijen en minder ministeries.

De kiezers hebben steeds minder belangstelling voor de landelijke politiek. Ook daalt hun vertrouwen dat de regering over voldoende bestuurskracht beschikt om grote beleidsvraagstukken - onder meer bij het verkeer en de gezondheidszorg - goed aan te pakken. Het is daarom tijd voor de volgende drie vernieuwingen, die onderling samenhangen:

- meer directe democratie door referenda,
- minder politieke partijen,
- minder ministeries.

Wat betreft de referenda kunnen jaarlijks één of meer principiële en zwaarwegende kwesties in een volksraadpleging aan de burgers worden voorgelegd. De technische mogelijkheden staan daarvoor ter beschikking. De kennisvoorsprong van overheden en belangengroepen op de gewone burgers vermindert.

In een pluriforme samenleving waarin het kennisniveau bij brede lagen van de bevolking sterk is gestegen, verschuift het zwaartepunt van ideologie naar een zakelijke analyse van feitelijke samenhangen. De revolutionaire ontwikkeling van de informatietechnologie brengt die analyse onder handbereik van velen.

Daardoor wordt het goed mogelijk de burgers op vruchtbare wijze mee te laten bepalen welke richting op een aantal beleidsterreinen dient te worden gevolgd. Het is nu al zo, dat de politieke partijen zich bij gevoelige kwesties in hoofdzaak baseren op een inschatting van de publieke opinie. De besluitvorming kan worden verbeterd door niet te varen op informele, gebrekkige opiniepeilingen maar op goed georganiseerde referenda.

De politieke partijen kunnen zich dan concentreren op de vele bestuurlijke kwesties van minder ingrijpende aard. Door wijze zelfbeperking kan de politiek het vertrouwen van de burgers herwinnen. Politici, die referenda categorisch afhouden, getuigen van een tekort aan democratische

55 gezindheid.

Het aantal politieke partijen is te groot. De ingewikkelde partijverhoudingen zijn mede bepaald door uiteenlopende beginselprogramma's. In de praktijk spelen die programma's echter een ondergeschikte rol. De bedoelde referenda maken de rol van gedetailleerde beginselprogramma's nog geringer. Mede daardoor komt een vereenvoudiging van het partijpolitieke stelsel binnen bereik. Het is voldoende als er twee grote partijen zijn plus een of twee kleine, principiële luizen in de politieke pels. Het partijstelsel kan het beste op twee benen lopen: een sociaal-democratische partij met rode vlag en een liberale partij met blauwe vlag.
(...)

In een politiek stelsel met twee grote partijen zal als regel één partij de meerderheid hebben en alleen kunnen regeren. De lijsttrekker en premier zal dan echt gelegitimeerd zijn om leiding te geven aan zijn kabinet. In een televisiedemocratie is dat de werkwijze die door de burgers als normaal wordt gevoeld. Aldus kan het kabinet ook functioneren als een raad van bestuur zonder overmatige verkokering tussen departementen.

Thans leidt de verkokering ertoe, dat het beleid veel te traag reageert op nieuwe omstandigheden. De hardnekkige problemen op het gebied van de arbeidsongeschiktheid, de gezondheidszorg, de infrastructuur, het onderwijs en de zorg voor ouderen zijn het gevolg van onvoldoende besluitvaardigheid van de betrokken ministeries.

Bij de beleidsbepaling wordt de dienst uitgemaakt door één departement in samenspraak met kleine belangengroepen en vakbonden. Invloedrijke pressiegroepen remmen de nodige beleidsvernieuwingen af ter wille van hun veelal kleine, professionele achterban. Wetenschappelijke onderzoeken tonen aan dat de verkokerde wijze waarop in ons land op deze terreinen het beleid wordt bepaald tot ernstige stoornissen móet leiden.

De organisatie van de beleidsbepaling moet daarom drastisch worden veranderd. De ministerraad moet als een raad van bestuur van generalisten gaan functioneren. Dit kan alleen als de minister-president echt leiding kan geven zonder politieke blokkades. Dit

Eindexamen maatschappijleer vwo 2002-I

havovwo.nl

- 110 vergt dat het aantal ministeries wordt gehalveerd én dat de ministers allen afkomstig zijn uit dezelfde grote partij. Een aanvullend argument voor halvering van het aantal departementen is dat de
- 115 hoofdlijnen van het beleid steeds meer in Brussel worden bepaald. Verder worden steeds meer uitvoerende diensten buiten de departementen geplaatst. Aldus hoeven op de 'kern-ministeries' niet meer dan tien- à
- 120 vijftienduizend ambtenaren over te blijven. Dat is de omvang van een niet al te grote onderneming die heel wel door een Raad van Bestuur van zeven personen kan worden bestuurd.
- 125 *F. Rutten was secretaris-generaal van het ministerie van Economische Zaken en voorzitter van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid. (...).*

bron: de Volkskrant van 9 augustus 2000

■ Opgave 2 Politieke vernieuwing

Maak gebruik van tekst 3 uit het bronnenboekje bij het beantwoorden van de vragen van deze opgave.

- F. Rutten opent het artikel met de opmerking dat de kiezers steeds minder belangstelling hebben voor de landelijke politiek. Er kunnen verschillende redenen zijn waarom burgers weinig belangstelling hebben voor de politiek.
- 2p **12** Formuleer twee hypothesen waarom burgers niet zoveel belangstelling hebben voor de politiek.
- De auteur noemt drie vernieuwingen om het vertrouwen in de politiek te herstellen. Hij pleit voor meer directe democratie door referenda, minder politieke partijen en minder ministeries.
- 2p **13** Leg uit welke van de drie voorgestelde vernieuwingen de grootste bijdrage zal leveren aan het vergroten van de representativiteit in de Nederlandse politiek.
- F. Rutten komt met de uitspraak: „Politici die referenda categorisch afhouden, getuigen van een tekort aan democratische gezindheid.” (regels 53–55).
- 2p **14** Getuigt het van een tekort aan democratische gezindheid als je tegen het houden van referenda bent? Geef een toelichting bij het ‚ja’-antwoord en een toelichting bij het ‚nee’-antwoord.
- 2p **15** Bij welke politieke partijen zijn de meeste voorstanders voor het houden van referenda te vinden? Noem er drie.

Eindexamen maatschappijleer vwo 2002-I

- In het functioneren van de overheidsbureaucratie worden regelmatig verschillende knelpunten gesignaleerd. F. Rutten wijst in zijn artikel op een aantal van deze knelpunten.
- 2p **16** Welke knelpunten in het functioneren van de overheidsbureaucratie herken je in tekst 3? Geef er twee.

- De voorstellen van F. Rutten voor politieke vernieuwingen komen mede voort uit veranderingen in de omgeving van het politieke systeem.
- 2p **17** Noem uit de tekst twee omgevingsfactoren die volgens Rutten het realiseren van zijn voorstellen mogelijk maken.

- F. Rutten stelt drie vernieuwingen voor. Eén daarvan heeft betrekking op het terugbrengen van het aantal politieke partijen. „Het is voldoende als er twee grote partijen zijn plus een of twee kleine, principiële luizen in de politieke pels.” (regels 66–68). Hij geeft echter niet aan op welke wijze hij het aantal politieke partijen wil terugbrengen.
- 2p **18** Leg uit waarom het huidige kiesstelsel *niet* zal leiden tot het ontstaan van twee grote politieke partijen.

- 2p **19** Leg uit welk kiesstelsel wel kan leiden tot het verkleinen van het aantal politieke partijen in het parlement.

- Volgens F. Rutten kan het aantal ministeries worden gehalveerd en ook het aantal ambtenaren sterk worden verminderd. Zie regels 109–120.
- 3p **20** Welke grote politieke partij zal zich in grote mate kunnen vinden in het terugbrengen van het aantal departementen en ambtenaren? Licht je antwoord toe op basis van een uitgangspunt van deze partij.